

Ronja Koskinen

KUN VALOKUVAT TOIVAT SILPOMISEN AAMUKAHVIPÖYTÄÄN

Meeri Koutaniemen kuvareportaasi *Taken*

TIIVISTELMÄ

Ronja Koskinen: Kun valokuvat toivat silpomisen aamukahvipöytään: Meeri Koutaniemen kuvareportaasi *Taken*
kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
toukokuu 2020

Tässä tutkimuksessa käsitellään valokuvaaja Meeri Koutaniemen kuvareportaasia kahden maasaitytön sukuelinten silpomisesta kenialaisessa kylässä. Tutkimuskysymys on: Kuinka Meeri Koutaniemi käsittelee tyttöjen sukuelinten silpomista kuvareportaasissaan *Taken*? Ymmärtääkseni paremmin reportaasin saamaa kritiikkiä kysyn myös: Onko kuvareportaasissa ongelmallisuutta lapsen oikeuksien ja hyvän journalistisen tavan näkökulmasta?

Aineistoni koostuu vuonna 2013 kuvatun *Taken*-reportaasin 35 valokuvasta. Kehysanalyysiä käyttäen ryhmittelin kuvasarjaan kuuluvat valokuvat niiden sisältämien merkitysten perusteella. Tarkastelen valokuvien merkityksiä representaation käsitteen avulla. Kuvia tutkimalla löysin jokaisesta ensisijaisen kehysten eli valokuvan ja kuvatekstin muodostaman ilmeisimmän merkityksen. Osassa kuvista oli tulkittavissa myös toissijainen kehys eli valokuva saattaa ryhmittyä merkitystensä perusteella myös toiseen kehysmalliin. Tällä tavoin valokuvista oli mahdollista löytää neljä hallitsevaa kehystä eli tapaa merkityksellistää silpomista: perinne-, uhri-, patriarkaatti-, ja tulevaisuus-kehys.

Kuvareportaasista löytyneiden kehysten perusteella ongelmaksi määrittyi väkivaltainen perinne, joka ylläpitää sukupuolten välistä epätasa-arvoa ja loukkaa ihmisoikeuksia. Perinne- ja patriarkaatti-kehys käsittelevät syitä ongelman taustalla: kulttuurisia normeja ja miesvaltaista yhteiskuntajärjestystä. Tulevaisuuskehysten avulla Koutaniemi esittelee ratkaisuehdotuksen: muutos lähtee liikkeelle koulutuksesta sekä uudesta, valvetuneesta sukupolvesta, joka ajaa muutosta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kehystys on valokuvaajan valintojen tulosta ja sillä on selkeä tavoite: silpomisen dokumentointi ja julkisen keskustelun herättäminen aiheesta. Tutkimustulosten perusteella kuvareportaasista löytyy ongelmakohtia YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja Journalistin ohjeiden näkökulmasta, esimerkiksi yksityisyydensuojaan ja rikoksen uhrin hienotunteiseen käsittelyyn liittyen. Lisäksi reportaasi ei täysin noudata Suomen Unicef ry:n antamia eettisiä ohjeita lapsista raportoimiseen.

Loppupäätelmä on, että valokuvilla on voimaa vaikuttaa julkisen keskustelun suuntaan ja aikaansaada yhteiskunnallista muutosta, mutta erityisesti lasten valokuvaamiseen liittyy paljon eettisiä ongelmakohtia. Valokuvaajan tulee ottaa huomioon, ettei hän työllään loukkaa kuvattavan ihmisarvoa tai kulttuurista identiteettiä, vaikka kyseessä olisi yhteiskunnallisesti merkittävä aihe. Jatkotutkimuksen avulla voitaisiin selvittää, kuinka ympärileikatut tytöt ja naiset kokevat tulleen esitetyiksi mediassa ja kuinka he haluaisivat olla näkyvillä, vai haluaisivatko ollenkaan? Olisi myös tärkeää tutkia laajemmin, kuinka visuaalisia representaatioita käytetään tai voitaisiin käyttää silpomisen vastaisessa työssä.

Avainsanat: tyttöjen sukuelinten silpominen, tyttöjen ympärileikkaus, kuvajournalismi, Meeri Koutaniemi, *Taken*, lapsiuhrien valokuvaaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Tyttöjen sukuelinten silpominen	3
1.2.	Lapsen oikeudet.....	4
1.3.	Julkisen sanan neuvosto ja journalistin ohjeet.....	5
2.	KIRJALLISUUSKATSAUS	7
2.1.	Silpomisens visualisointi	7
2.2.	Valokuvan väkivaltaisuus, myötätuntoväsymys ja länsimainen katse	8
2.3.	Lapset kärsimyksen kuvissa	10
3.	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	12
4.	AINEISTO	13
5.	KEHYSANALYYSI	14
5.1.	Perinne-kehys	16
5.2.	Uhri-kehys	19
5.3.	Patriarkaatti-kehys.....	21
5.4.	Tulevaisuus-kehys.....	24
6.	TULOKSET	27
7.	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	30
8.	LÄHTEET	35

KUN VALOKUVAT TOIVAT SILPOMISEN AAMUKAHVIPÖYTÄÄN

Meeri Koutaniemen kuvareportaasi Taken

1. JOHDANTO

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan sitä, kuinka tyttöjen sukuelinten silpomista käsitellään kuvajournalismissa. Lähestyn aihetta analysoimalla Meeri Koutaniemen vuonna 2013 valokuvaama reportaasia kahden maasaitytön ympärileikkauksesta kenialaisessa kylässä. Aineistoni koostuu reportaasin 35 valokuvasta ja niiden kuvateksteistä.

Tutkimuskysymykseni on: Kuinka Meeri Koutaniemi käsittelee tyttöjen sukuelinten silpomista kuvareportaasissaan *Taken*? Ymmärtääkseni paremmin reportaasin saamaa kritiikkiä kysyn myös: Onko kuvareportaasissa ongelmallisuutta lapsen oikeuksien ja hyvän journalistisen tavan näkökulmasta?

Tutkimusmenetelmänä käytän kehysanalyysiä, jonka avulla ryhmittelen kuvasarjaan kuuluvat valokuvat niiden sisältämien merkitysten perusteella. Tällä tavoin etsin kuvasarjasta hallitsevia kehyksiä eli tapoja, joilla reportaasissa merkityksellistään silpomista. Tarkastelen valokuvien sisältämiä merkityksiä, kuvaajan motiiveja sekä reportaasin avulla luotuja mielikuvia representaation teorian pohjalta.

Medialla on tärkeä rooli silpomisen vastaisessa työssä (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 94). Ympärileikkaus vaikuttaa tyttöihin hyvin intiimeillä ja traumatisoivilla tavoilla, mutta samalla median tuottamat representaatiot tarvitsevat henkilökohtaisia tarinoita ja kuvia kiinnittääkseen yleisön huomion. Kuinka näin yksityistä asiaa voidaan visualisoida ilman uhrin halventamista tai hänen yksityisyydensuojansa rikkomista?

Lasten kärsimys on ollut osa jatkuvasti näkemäämme mediakuvien virtaa jo vuosikymmenten ajan. Tästä huolimatta kuvajournalisti Meeri Koutaniemen vuonna 2013 ottamat valokuvat kahden kenialaistytön sukuelinten silpomisesta herättivät paljon huomiota niin Suomessa kuin maailmalla (Helsingin Sanomat 05.01.2014). Katsojat myös kyseenalaistivat Koutaniemen motiiveja ja huolestuivat valokuvan kohteena olevien lasten turvallisuudesta, kunniaista ja yksityisyydensuojasta (Yle 07.02.2014).

Kuvat lapsiuhreista pyrkivät herättämään yleisön inhimillisen auttamisen halun ja saamaan katsojan ottamaan kantaa hänen näkemiinsä epäkohtiin. Lapset antavat kasvonsa maailman kriiseille, katastrofeille ja ihmisoikeusrikoksille, mutta millä hinnalla? Pyhittääkö tarkoitus keinot, kun tavoitellaan laajaa mediahuomiota yhteiskunnallisesti tärkeälle aiheelle lapsen kustannuksella? (Gianotti 2011, 140; Wells 2007, 57.)

Dokumentaariset ja humanitaariset valokuvat kriisien keskiössä olevista lapsista ovat toimiva tapa herättää katsojien huomio yhteiskunnallisiin epäkohtiin. Järkyttävillä kuvilla pyritään aikaansaamaan positiivista poliittista ja asenteellista muutosta (Möller 2009, 783; Vasadava 2016, 23-24). Valtioiden ja päättäjien on entistä vaikeampaa olla ottamatta kantaa, kun media välittää tietoa lapsiin kohdistuvista ihmisoikeusrikoksista. (Vasadava 2016, 23-24.)

Kuvajournalisti Edoardo Gionattin mukaan (2011, 139) erityisesti lapsiin kohdistuvia ihmisoikeusloukkauksia kuvatessa on tärkeää muistaa tasapaino visuaalisen dokumentoinnin ja sensaation tavoittelun välillä. Ihmisarvoon, yksityisyydensuojaan ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset ovat erityisen tärkeitä lapsia kuvatessa, koska valokuvat voivat myös tuottaa ja uusintaa stereotypioita ja vahingollisia asenteita. Kuten Nurmi ja Salmio (2010, 18) toteavat, lapsen etu pitäisi olla lähtökohtana aina, kun uutisoidaan lapsista kriiseissä.

Tutkielmani aluksi esittelen aiheeseen liittyvät keskeiset käsitteet ja aiemman tutkimuksen sekä käyttämäni tutkimusmenetelmän ja teoreettisen viitekehyksen. Silpomisen representointia kuvajournalismissa tai aiheen visualisointia ei ole aiemmin tutkittu. Hyödyllisiksi tietolähteiksi tutkielmaa tehdessäni koin lasten kärsimyksen kuvaamista, kuvajournalismin etiikkaa sekä silpomista käsittelevän kirjallisuuden.

Löytääkseni vastauksen tutkimuskysymykseeni jaan reportaasin kuvat ryhmiin kehysanalyysin keinoin ja tutkin valokuvien sisältämiä merkityksiä representaation käsitteen avulla. Tarkastelen reportaasia kokonaisuutena kuvatekstien (visura.co/meeri/stories/taken-2) ja aiheesta kirjoitettujen Helsingin Sanomien (05.01.2014 ja 09.10.2016) artikkeleiden kanssa. Ymmärtääkseni paremmin kuvareportaasin saamaa kritiikkiä, tarkastelen valokuvia myös lapsen oikeuksien ja hyvän journalistisen tavan näkökulmasta.

1.1. Tyttöjen sukuelinten silpominen

Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisella tai ympärileikkauksella (*female genital mutilation*, *female genital cutting* tai *female circumcision*) tarkoitetaan sukupuolielinten silpomista, jossa ulkoiset synnytyselimet poistetaan osittain tai kokonaan muista kuin lääketieteellisistä syistä. Silpomista harjoitetaan edelleen useissa Afrikan, Kaakkois-Aasian ja Lähi-idän maissa, sekä muualla maailmassa maahanmuuttajaväestön keskuudessa. Uhrien ikä vaihtelee vastasyntyneistä aikuisiin naisiin, mutta silpominen pyritään yleensä suorittamaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, koska vanhemmat tytöt saattavat vastustaa toimenpidettä. Uhrien tarkka määrä on tuntematon, mutta heitä on vähintään 200 miljoonaa 30 maassa. (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 91-92; unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttojen-ymparileikkaus.)

Tiukkaan juurtuneet kulttuuriset perinteet ja uskomukset johtavat vuosittain noin kolmen miljoonan tytön ja naisen silpomiseen, vaikka se onkin useissa maissa julistettu laittomaksi. Silpomisen taustalla on ajatus siitä, että naisen sukuelimet ovat epäpuhtaina ja että heidän seksuaalista nautintoaan tulee vähentää aviorikosten estämiseksi (Helsingin Sanomat 05.01.2014). Perinnettä jatketaan monissa

yhteisöissä vertaispainostuksen, uskonnon, kulttuurisen yhteisöllisyyden, perheen kunnian, naisen puhtauden, avioliittomahdollisuuksien ja syrjäytymisen pelon takia. Silpominen toimii usein myös rituaalina lapsuudesta naiseuteen siirryttäessä. (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 91-92; unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttöjen-ymparileikkaus.)

Tyttöjen ympärileikkaukseen liittyy paljon myyttejä, jotka ovat syvällä yhteiskunnan ja kulttuurin rakenteissa. Lasten vanhemmat uskovat, että käytäntö on välttämätön, ja että tytöille koituu harmia, ellei sitä noudateta. Ympärileikkaamattomia tyttöjä saatetaan syrjiä ja heidän voi olla mahdotonta päästä naimisiin. Monet äidit ovat ympärileikkauksen puolustajia, vaikka toimenpide olisi tehty myös heille itselleen. (unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttöjen-ymparileikkaus.)

Silpomista harjoitetaan niin maaseudulla kuin kaupungissakin, kaikissa yhteiskuntaluokissa. Välineet ovat yleensä alkeellisia, kuten partateriä, saksia tai teräviä kiviä, eikä kivunlievitystä käytetä. Toimenpiteen suorittaa yleensä nainen, joka harjoittaa silpomista työkseen. Kaupunkialueella silpominen saatetaan suorittaa nukutuksessa terveydenhoitoalan ammattilaisen toimesta. (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 91-92; unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttöjen-ymparileikkaus.)

1.2. Lapsen oikeudet

Tyttöjen sukuelinten silpominen loukkaa lapsen ihmisoikeuksia. Lapsen oikeuksia käsittelevä Geneven julistus hyväksyttiin vuonna 1924 (Nurmi ja Salmio 2010, 17). Valokuvia käytettiin lisäämään ihmisten tietoisuutta konfliktien lapsiuhreista, kun YK:n Lasten oikeuksien julistus annettiin 1959 (Vasavada 2016, 4).

Suomen Unicef ry on antanut kattavat eettiset ohjeet lapsista raportointiin, mitkä soveltuvat myös kuvajournalistisen työn suuntaviivoiksi (unicef.fi/tiedotus/eettiset-ohjeet-lapsista-raportointiin). Lapsen oikeudet tulee turvata kaikessa journalistisessa työssä, ja alaikäisen suojele julkisuudessa tulee olla prioriteetti. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on Suomen rikoslaisissa kriminalisoitu, ja myös Journalistin ohjeet velvoittavat kuvaajaa suojaamaan

alaikäisen rikoksen uhrin henkilöllisyyden, ellei sillä ole poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä (jsn.fi/journalistin_ohjeet). Joissain tilanteissa raportointi saattaa altistaa lapsen vaaroille tai leimautumiselle.

Suomen Unicef ry nostaa erityisen tärkeiksi kaksi ohjetta: voisiko suomalaisesta lapsesta julkaista samanlaisia kuvia, ja mitä haluaisin näyttää jos tämä lapsi olisi omani? Ohjeet antavat kattavat säännöt lapsista raportointiin. Lapsen arvokkuutta ja oikeuksia on kunnioitettava kaikissa tilanteissa ja hänen mielipidettään on kuultava. Lapsilla on oikeus yksityisyyteen, eikä lasta vahingoittavia kuvia saa julkaista edes silloin, kun henkilöllisyys on peitetty. (unicef.fi/tiedotus/eettiset-ohjeet-lapsista-raportointiin.)

Kuvaustilanteessa on vältettävä tuomitsevia tai kulttuurisesti arkaluonteisia kommentteja, kysymyksiä ja asenteita sekä sitä, että lasta nöyrytetään tai hänet asetetaan vaaraan. Huoltajan ja lapsen on varmasti tiedettävä, miksi heitä kuvataan ja mihin käyttötarkoitukseen. Lupa olisi syytä hankkia kirjallisena, ja asianomaisten tulee ymmärtää, että kuvat saattavat levitä sekä maailmanlaajuisesti että heidän omaan lähipiiriinsä. Lasta ei tule leimata kuvilla esimerkiksi niin, että hän joutuisi oman yhteisönsä syrjimäksi. Lasta ei saa tunnistaa kuvista, jos hän on seksuaalisen väkivallan, kuten silpomisen, uhri. (unicef.fi/tiedotus/eettiset-ohjeet-lapsista-raportointiin.)

1.3. **Julkisen sanan neuvosto ja journalistin ohjeet**

Ensimmäistä kertaa osa Koutaniemen reportaasin valokuvista julkaistiin Anu Nousiaisen kirjoittaman lehtijutun yhteydessä Helsingin Sanomissa tammikuussa 2014 (Helsingin Sanomat 05.01.2014). Artikkelista lähetettiin Julkisen sanan neuvostolle (JSN) kantelu, joka perustui yksityisyyden suojan rikkomiseen ja rikoksen uhrin hienotunteiseen kohteluun (jsn.fi/paatokset/5402-sl-13/?year=2014). JSN antoi vapauttavan päätöksen asiasta 21.05.2014.

Julkisen sanan neuvosto on tiedotusvälineiden perustama elin, joka tehtävänä on harjoittaa alan itsesääntelyä, tulkita hyvää journalistista tapaa sekä toimittajien tiedonhankinnan menetelmiä. Neuvostolla ei ole julkista valtaa, mutta sen päätöksiä

seurataan ja kunnioitetaan. Suurin osa suomalaisista tiedotusvälineistä on allekirjoittanut JSN:n perussopimuksen. Kuka tahansa, jonka mielestä mediassa on loukattu hyvää journalistista tapaa, voi tehdä kantelun neuvostolle. Jos hyvää journalistista tapaa on katsottu rikotuksi, neuvosto antaa tiedotusvälineelle huomautuksen. JSN voi myös omasta aloitteestaan käsitellä tapauksia ilman ulkopuolisen tekemää kantelua. ([jsn.fi/jsn/jsn/.](http://jsn.fi/jsn/jsn/))

Journalistin ohjeet ovat JSN:n laatimat hyvän journalistisen tavan suuntaviivat ja neuvoston päätöksiä ohjaavat perusteet. Ohjeiden tavoite on tukea sananvapauden vastuullista käyttöä joukkoviestimissä sekä edistää ammattieettistä keskustelua. Ohjeet koskevat kaikkea journalistista työtä eli myös kuvajournalistien työskentelyä. ([jsn.fi/journalistin_ohjeet/.](http://jsn.fi/journalistin_ohjeet/))

Helsingin Sanomat ja Koutaniemi antoivat yhteisen vastauksensa Julkisen sanan neuvostolle lähetettyyn kanteluun (jsn.fi/paatokset/5402-sl-13/?year=2014). Kantelijan mukaan Helsingin Sanomat oli ”viihteellistänyt kehityksensä lasten kärsimyksen tekemällä kohujutun länsimaiseen lehteen”. Päätoimittaja Kaius Niemi vetosi Journalistin ohjeiden ensimmäiseen kohtaan: ihmisillä on oikeus tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Ympärileikkaus on vakava ihmisoikeusrikos ja aiheesta on tärkeä keskustella myös Suomessa. Niemen mukaan asian avoin ja asiallinen käsittely voi saada myös Suomessa asuvat maahanmuuttajanaiset puhumaan omista kokemuksistaan (jsn.fi/paatokset/5402-sl-13/?year=2014). Silpomista käsiteltäessä tulisi kuitenkin harjoittaa hienotunteisuutta, koska aihe voi olla uhreille traumatisoiva (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 96).

Julkisen sanan neuvosto käsitteli kantelun rikoksen uhrin hienotunteisen kohtelun, yksityiselämän suojan ja alaikäisten erityistä varovaisuutta vaativan kohtelun perusteella. JSN antoi Helsingin Sanomille vapauttavan päätöksen, koska lehdellä oli painavat yhteiskunnalliset perusteet julkaista reportaasi. JSN:n mukaan ”ympärileikkauksen kuvaaminen kasvottomana olisi ollut pelkkä kliininen toimenpide”. Journalistin ohjeista ei löydetty tarpeeksi perusteita tuomita kuvien julkaiseminen. Kuvareportaasi oli perusteltu kannanotto silpomista vastaan. (jsn.fi/paatokset/5402-sl-13/?year=2014.)

2. KIRJALLISUUSKATSAUS

2.1. Silpomisen visualisointi

Silpomisen vaikutuksia tyttöjen ja naisten terveyteen, seksuaalisuuteen ja synnytyskomplikaatioihin on tutkittu, mutta aiheen visuaalisesta representoinnista ei ole aiempaa tutkimustietoa. Löysin Koutaniemen lisäksi kaksi muuta kuvajournalistia, jotka ovat kuvanneet silpomista sen tapahtumahetkellä.

Stephanie Wells voitti Pulitzer-palkinnon Feature Photography -luokassa vuonna 1996 kuvareportaasillaan silpomisrituaalista kenialaisessa kylässä (pulitzer.org/winners/stephanie-welsh). Kuvasarjassa on nähtävissä paljon samanlaisia piirteitä kuin Koutaniemen reportaasissa. Siinä on kuvattu kyläyhteisön arkisia askareita, perinteisiä rituaalijuhlia, silpomisen väkivaltaisuutta ja sen seurauksia.

Stephanie Sinclair puolestaan kuvasi tyttöjen silpomisriittiä Indonesian Bandungissa vuonna 2006 (stephaniesinclair.photoshelter.com/gallery/Female-Circumcision-FGM/G0000rijU7yCs3RU). Hänen kuvasarjansa representoi sairaalanomaisessa ympäristössä toteutettua toimenpidettä. Yhteensä 248 tyttöä silvottiin profeetta Mohammedin kunniaksi järjestetyssä ympärileikkausjuhlassa.

Wendy Kozol käsittelee artikkelissaan *Visual Witnessing and Women's Human Rights* (2008) sitä, kuinka afgaaninaisten kärsimystä kuvattiin Associated Press -valokuvissa Afganistanin sodan aikana. Kozolin mukaan (2008, 68) sukupuolittuneen kärsimyksen kuvaaminen konfliktialueilla on tärkeää, mutta aihe esitetään mediassa usein niin, että se uusintaa länsimaisia ideaaleja rodusta, uskonnosta, seksuaalisuudesta ja etnisyydestä. Kolmannen maailman kaaos, alkukantaisuus, väkivaltainen misogyniä sekä länsimaiden tarjoama pelastus ovat tyypillisiä kuvajournalismin aiheita. (Kozol 2008, 70-72.)

Kozolin mukaan (2008, 69) visuaalinen media on hyvä väline ihmisoikeusasioiden edistämiseksi. Esimerkiksi kuvajournalismin keinoin ihmisoikeusloukkauksia ja rikoksia pystytään tuomaan esiin ja todistamaan. Kuvien odotetaan näyttävän kärsimystä, jotta ne saisivat katsojat toimimaan ja vastustamaan vääryyksiä. On kuitenkin tärkeää huomioida, että ihmisoikeuksien todistaminen vaatii katsojalta kuvien lukutaitoa: on muistettava, että yleisön katse itsessään sisältää historiallisia sekä kulttuurisia piirteitä imperialismista ja kansojen välisestä epätasa-arvoisuudesta (Kozol 2008, 70).

2.2. Valokuvan väkivaltaisuus, myötätuntoväsymys ja länsimainen katse

Judith Butler (2007, 959) pohtii artikkelissaan *Torture and the ethics of photography* kysymyksiä kuvajournalismin etiikasta. Hänen mukaansa valokuvan voidaan katsoa jatkavan tapahtunutta väkivaltaa vaikka sen tarkoituksena olisi vain todistaa ja dokumentoida. Valokuva on omalla tavallaan väliintuloa, mutta kuvaaminen ei ole sama asia kuin tilanteeseen puuttuminen. Onko kuvaaja silloin osallisena väkivallantekoon?

Lisäksi Mark Reinhardt (2012) ja Frank Möller (2009) tarkastelevat artikkeleissaan valokuvaa, sen ottamista ja sen katsomista väkivaltaan osallistumisen muotona. Toisen ihmisen kivun katsominen valokuvan välityksellä tavallaan jopa jatkaa kärsimystä ja johtaa toissijaiseen hyväksikäyttöön (Möller 2009, 787). Frank Möllerin (2009, 783) mukaan kuvan yksittäinen katsoja pystyy ainoastaan reagoimaan näkemäänsä kuvaan, mutta järjestäytyneen yleisön osana katsojalla on mahdollisuus kollektiiviseen toimintaan. Poliittinen vaikutusvalta ja kuvien katsominen ovat siis yhteydessä toisiinsa. Katsomatta jättäminen johtaa yksilön jäämiseen julkisen keskustelun ulkopuolelle.

Kärsimyksen kuvien jatkuva näkeminen aiheuttaa joidenkin tutkijoiden mielestä katsojissa "myötätuntoväsymystä" (Dean 2003, 88). Toisaalta valokuvien käytöllä on merkitystä erilaisten kriisien, katastrofien, ihmisoikeusloukkausten ja yhteiskunnallisten ongelmien taustoittamisessa, diskurssin rakentamisessa ja tilanteiden purkamisessa. Anglo-amerikkalaisten journalistien tuottama kuvasto sisältää kuitenkin usein etuoikeutetun, länsimaalaisen katseen. Dokumentaarisisessa ja humanitaarisessa valokuvauksessa on nähtävissä jälkikolonialistisia sävyjä. (Ali, James & Vultee 2013, 6; Gianotti 2011, 144; Vasavada 2016, 2, 23-24.) Ilman journalistista valokuvaa uhrien tarinat saattaisivat kuitenkin jäädä julkisen keskustelun ulkopuolelle (Vasadava 2016, 3).

Myös Gianotti (2011) pohtii artikkelissaan tärkeitä aiheita kuvajournalismin eettisyyteen liittyen. Yhteiskunnallisten epäkohtien visualisointi sekä uutisarvon ja mediahuomion saavuttaminen voivat johtaa todellisuuden tarpeettoman pessimistiseen ja yksinkertaistettuun kuvaamiseen. Kuvajournalismi voi tahallisesti tai tahattomasti tuottaa uuskolonialismia esimerkiksi nostamalla länsimaisen yhteiskunta-, talous- ja kehitysmallin muiden kulttuurien yläpuolelle. Vaikuttava valokuva voi aiheuttaa positiivista muutosta, mutta myös kolonisoida. (Gianotti 2011, 143-146.)

Valokuvaajan on aina oman turvallisuutensa lisäksi varmistettava kuvattaviensa turvallisuus niin ennen kuvausta, kuvauksen aikana kuin myös kuvien julkaisemisen jälkeen. Gianotti korostaa kuvajournalismin objektiivisuuden tärkeyttä, jotta kuvattavan kulttuurin edustajilla on mahdollisuus ilmaista itseään mahdollisimman autenttisella tavalla ilman kuvaajan omia tunteita ja ennakkokäsityksiä. (Gianotti 2011, 143-146.)

Kinjal Vasavadan (2016, 3) sekä Sadaf Alin, Debbie Jamesin ja Fred Vulteen (2013, 7) mukaan valokuvan ottaminen luo valta-asetelman kuvattavan ja kuvaajan välille, erityisesti jos valokuvaaja on tullut ulkopuolelta dokumentoimaan muiden ihmisten ahdinkoa. Toinen eettinen huoli on, että katsojat tottuvat kauheuksien kuviin, jos heidät altistetaan niille jatkuvasti. Carolyn Deanin (2003, 90) mukaan kärsimyksen kuvien suuri määrä on aiheuttanut katsojissa emotionaalista etäisyyttä. Hädän ja kärsimyksen visualisointi on muuttunut viihteeksi, joka brutalisoi eikä niinkään herkistä yleisöä.

Kärsimyksen kuvien estetisointi joko valokuvaajan tai katsojan toimesta on Frank Möllerin (2009, 748) mukaan ongelmallista. Kuvajournalismi pyrkii tarkoituksellisesti esittämään todellisuutta mahdollisimman synkästi (Gianotti 2011, 140). Medialla on kuitenkin tärkeä rooli: kuvien avulla on mahdollista herättää yleisö keskustelemaan yhteiskunnallisista ongelmista ja mahdollistaa kansainvälisen yhteisön väliintulo ihmisoikeusloukkausten tapahtuessa (Gianotti 2011, 140; Reinhardt 2012, 34).

Journalismin kontekstissa valokuvat lisäävät ymmärrystä ja tietoa käsiteltävästä aiheesta. Kolikon kääntöpuolena on se, että dramaattiset ja kauheat kuvat usein yksinkertaistavat poliittisia, eettisiä ja ylikansallisia ongelmia. Uutiset kertovat yksittäisistä tapahtumista usein aivan kuin ne tapahtuisivat eristyksissä laajeemmasta yhteiskunnallisesta kontekstista. Mitä kauempana tapahtumat ovat, sitä herkemmin media näyttää kuvia väkivallasta ja kaaoksesta. (Ali, James & Vultee 2013, 6-7; Dean 2003, 89-90; Wells 2007, 67-68.)

Kuvattavien tapahtumien luonne ja tarkoitettu kohdeyleisö määrittävät osaltaan sitä, mitkä kuvat valitaan julkaistaviksi (Wells 2007, 58). Sekä uutistoimistot että hyväntekeväisyysjärjestöt vahvistavat valitsemillaan näkökulmilla käsitystä länsimaisen moraalin paremmuudesta ja muiden kulttuurien toiseudesta (Ali, James & Vultee 2013, 22).

2.3. Lapset kärsimyksen kuvissa

Lapset ovat antaneet kasvot monille maailman kriiseille. Humanitaarisissa valokuvissa lasten kärsimystä on kuvattu jo 1800-luvulla, ja sotavalokuvauksen aiheeksi he päätyivät toisen maailmansodan jälkeen (Männistö 2010, 36-39). Yksi Vietnamin sodan käännteentekevistä valokuvista (Wells 2007, 57) oli Nick Utin "The Terror of War", jossa alaston tyttö pakenee napalmi-iskua. Alastomuus, erityisesti lasten alastomuus, oli tuohon aikaan asia, jota ei hyväksytty lehtikuvissa. Napalmitytön kuvan yhteiskunnallisen merkityksen ja uutisarvon todettiin kuitenkin olevan niin suuri että sanomalehdet, kuten New York Times suostuivat muuttamaan käytäntöjään ja julkaisivat kuvan (100photos.time.com/photos/nick-ut-terror-war).

Lasten kärsimys herättää katsojassa voimakkaita tunteita ja lapset ovat näkyvillä maailman kriisikuvastoissa myös nykypäivänä. Lapsipäähenkilöiden suuri määrä selittyy osittain sillä, että yli puolet kehittyvien maiden väestöstä on lapsia ja nuoria. He ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja elävät konfliktialueilla ja joutuvat siksi ihmisoikeusrikosten ja humanitaaristen kriisien uhreiksi. Tarkastelemalla Maailman lehtikuvasäätiön vuoden lehtikuva -palkinnon voittajia voidaan päätellä, että lapset kriisien keskellä on yleinen kuvajournalismin kohde. (Nurmi ja Salmio 2010, 17.)

Anssi Männistön (2010) tekemän tutkimuksen mukaan sota, siviilikriisit ja luonnononnettomuudet ovat olleet voittajakuvien aiheena 44 kertaa vuosina 1955-2009, kun taas muut aiheet esiintyivät vain 8 kertaa. Vuosina 2010-2020 kahdeksan kymmenestä voittajakuvasta käsitteli sotaa tai siviilikriisejä (worldpressphoto.org). Lapset ovat olleet sotaa, siviilikriisejä ja luonnononnettomuuksia käsittelevien voittajakuvien päähenkilöinä 20 kertaa vuosina 1955-2009 (Männistö 2010, 35) ja 3 kertaa vuosina 2010-2020 (worldpressphoto.org).

Kuollut tai kärsivä lapsi on ollut humanitaarisen valokuvauksen ja kuvajournalismin keskipisteessä yli vuosisadan ajan (Fehrenbach ja Rodogno 2015, 1121). Lapsi on aina viaton uhri, joka tarvitsee huolenpitoa ja turvaa, yleensä länsimaiselta auttajalta (Ali, James & Vultee 2013, 10; Vasadava 2016, 12; Wells 2007, 55, 59-60). Lapsiin liitetään mielikuvia kansan, kulttuurin sekä lajin selviytymisestä ja tulevaisuudesta. (Ali, James & Vultee 2013, 4, 11; Fehrenbach ja Rodogno 2015, 1129.) Tällainen kuva lapsuudesta korostaa haavoittuvuutta, viattomuutta, vapautta ja leikkisyyttä.

Lasten kärsimyksen visualisoinnilla pyritään saavuttamaan rahalahjoituksia, lisää lukijoita ja poliittista muutosta (Ali, James & Vultee 2013, 4). Vasavadan (2016, 4) ja Wellsin (2007, 63) mukaan kärsivien lasten kuvat kuitenkin sentimentalisoivat lapsuutta ja esittävät huonompiosaiset lapset passiivisina, äänettöminä säälin kohteina. Tällaisten kuvien voidaan ajatella uhriuttavan lapsia vielä lisää. Lapsia kuvataan harvoin aktiivisina toimijoina (Ali, James & Vultee 2013, 22; Wells 2007, 63-64).

Naiset ja tytöt ovat useimmiten humanitaaristen valokuvien aiheena, erityisesti jos ne käsittelevät seksuaalista väkivaltaa tai koulutusta. Pojat kuvataan usein ainoastaan väkivallan lähteinä. Kuvat myös antavat olettaa, että länsimaalainen ydinperhe on ainoa vakaa ja turvallinen perhemuoto. Niin kauan kuin lasten kuvat eivät ole liian groteskeja tai toistuvia, ne kiinnittävät katsojien huomion kansainvälisiin suhteisiin ja kriisialueille. (Vasadava 2016, 12-13.)

3. **TEORETTINEN VIITEKEHYS**

Tutkimukseni kannalta oleellista on analysoida reportaasin valokuvia representaation teorian avulla eli paneutumalla siihen millä tavoin media tuottaa ja esittää todellisuutta, millaisilla välineillä ja kenen näkökulmasta. Janne Seppäsen (2015, 78-79) mukaan valokuvaa voidaan tutkia kahdesta eri näkökulmasta: Onko representaatio todellisuuden heijastuma vai rakentaako se todellisuutta. Representaation teoriaa voidaan käyttää muun muassa erilaisten mediaesitysten, kuten valokuvien, tulkitsemiseen.

Kulttuurintutkija Stuart Hallin mukaan representaatio määritellään lyhyesti *merkityksen tuottamiseksi mielessämme olevien käsitteiden avulla* (Hall [1997]; Seppänen 2015, 82). Representaatio eli esimerkiksi valokuva ymmärretään kulttuurisidonnaisten merkitysten henkilökohtaisten kokemusten välityksellä. Valokuvat voivat tehdä katsojalle läsnä olevaksi jotain sellaista, mikä ei kuulu hänen elinpiiriinsä. (Seppänen 2015, 82-83.)

Esimerkiksi dokumentaarinen valokuva auttaa katsojaa eläytymään paremmin toisaalla tapahtuvaan kriisiin ja sen uhrien kokemuksiin, mutta samalla valokuva myös asettuu kuvattavan tilalle ja korvaa vuorovaikutuksen. Näin ollen valokuva tarjoaa katsojalle yksisuuntaisen tirkistelytävän kaukana tapahtuviin kriiseihin. (Seppänen 2015, 82-83.)

Representaatiot ovat toiminnallisia siinä mielessä, että joku tuottaa ne, ja niitä myös käytetään ja kulutetaan. Representaatio tarkoittaa konkreettisen valokuvan tai muun mediaesityksen lisäksi myös tulkinnallista prosessia. Tiivistettynä representaatioissa yhdistyvät esineellinen maailma, mentaaliset mielikuvamme ja erilaiset merkkijärjestelmät (Seppänen 2015, 85-86). Kuvien merkitykset ovat osa vuorovaikutusta, kulttuuria ja merkkijärjestelmiä.

Valokuvan analyysi aloitetaan denotaation tasolta. Denotaatio tarkoittaa merkin yleisimmin hyväksyttyä, selvintä merkitystä. Esimerkiksi valokuvasta eritellään ensin kaikki siinä olevat henkilöt, asiat tai esineet. Kuvan eri merkitykset rakentuvat konnotaatioiden pohjalta, jotka tarkoittavat merkkien toissijaisia merkityksiä. Konnotaatio kuvaa vuorovaikutusta, joka syntyy merkin kohdatessa käyttäjiensä tuntemukset sekä kulttuuriset arvot. (Fiske 1992, 113.)

Hall erottelee kolme tapaa ymmärtää representaatio: refleksiivisesti, intentionaalisesti sekä konstruktivistisesti (Hall [1997]; Seppänen 2015, 95-96). Refleksiivisen lähestymistavan avulla voidaan tutkia sitä, vastaako representaatio todellisuutta. Intentionaalisen näkökulman avulla tutkitaan representaation tekijää ja hänen motiivejaan. Konstruktivistisen lähestymistavan avulla voidaan tutkia, millaisen todellisuuden representaatio tuottaa ja millaisilla keinoilla. Tämä tutkimus on sekoitus näitä kaikkia tulkintatapoja.

4. AINEISTO

Aineistoni koostuu *Taken*-reportaasin 35 valokuvasta, jotka luokittelen erilaisiin kehysmalleihin löytääkseni vastauksen tutkimuskysymykseeni: *Kuinka Meeri Koutaniemi käsittelee tyttöjen sukuelinten silpomista kuvareportaasissaan?*

Kuvajournalisti ja toimittaja Meeri Koutaniemi on uransa aikana kuvannut yli 50 maassa ja voittanut useita suomalaisia sekä kansainvälisiä palkintoja. Hänet valittiin Vuoden lehtikuvaajaksi vuosina 2012 ja 2013. Koutaniemi on keskittynyt työssään

ihmisoikeuksiin ja kysymyksiin identiteetistä. Hän on myös ohjannut ja kuvannut dokumenttielokuvia. (meerikoutaniemi.com.)

Koutaniemen *Taken*-kuvareportaasi maasaittyttöjen, Nasirianin ja Isinan, ympärileikkauksesta pienessä kenialaisessa kylässä on herättänyt julkisuudessa paljon keskustelua. Koutaniemi voitti kuvillaan myös useita palkintoja niin Suomessa kuin ulkomailla. *Taken* on osa Koutaniemen suurempaa kirjaprojektia, jonka tarkoituksena on lopettaa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen. (meerikoutaniemi.com.)

Analysoin kuvareportaasin alkuperäistä 35 valokuvaa (visura.co/meeri/stories/taken-2), joita on julkaistu eri medioissa erilaisina kokonaisuuksina. Sanomalehtiartikkelit ja kuvatekstit toimivat taustoittavina lähteinä tutkimukselleni ja analyysilleni.

5. KEHYSANALYYSI

Tämän tutkielman tutkimusmenetelmänä on kehysanalyysi. Kehyksen käsite on peräisin Erving Goffmanilta [1986], jonka mukaan kehykset ovat kokemuksen jäsentämisen välineitä (Kangas 2016, 212). Kehykset auttavat toimimaan vuorovaikutustilanteissa sekä määrittelemään niitä (Karvonen 2000, 79).

Kehys on sosiaalis-kulttuurinen käsite eli kulttuuri vaikuttaa siihen, miten kehykset muotoutuvat (Horsti 2005, 49-50). Kehys yhdistää yksilön kokemuksen kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kuten Erkki Karvonen esittää artikkelissaan (2000, 82), kehystämisessä on kyse valikoivasta kontekstualisoinnista. Tällä tarkoitetaan tapaa, jolla viestijä tiedostaen tai tiedostamattaan suostuttelee yleisönsä ajattelemaan asiasta tietyllä tavalla.

Robert Entmanin mukaan kehystäminen tarkoittaa kommunikaatioprosesseissa tapahtuvaa korostamista ja valikointia. Kehystäminen korostaa joitakin todellisuuden puolia samalla häivyttäen toisia. Tarkoituksena on aktivoida kuulijat ja esittää asiat halutussa valossa. Kehysanalyysin avulla aineistosta voidaan selvittää 1) mikä määrittyy ongelmaksi, 2) mikä syyksi, 3) mitä moraalisia päätelmiä representaatioissa tehdään ja 4) mitä ehdotetaan ratkaisuksi. (Entman [1993]; Horsti 2005, 71; Kangas 2016, 212; Karvonen 2000, 82.)

Karina Horsti (2005, 51-52) esittelee väitöskirjassaan kolme eri tapaa käyttää kehyksen käsitettä journalismin tutkimuksessa: kehysanalyysi soveltuu niin journalismin sisällön, tuotannon kuin vastaanoton tarkasteluun. Kehysanalyysin avulla voidaan tutkia, kuinka media esittää tietyn aiheen (Van Gorp 2007, 61).

Todd Gitlinin [1980] mukaan mediakehykset ovat tulkinnan, esittämisen, valikoinnin, painottamisen, poissulkemisen ja kulttuurisesti opittujen merkitysten malleja, joilla symbolien käsittelijät ymmärtävät verbaalisia ja visuaalisia diskursseja (Horsti 2005, 53; Karvonen 2000, 80). Kehysanalyysin kohteena voivat siis olla tekstin lisäksi myös kuvat. Kuten Horsti (2005, 76) toteaa: "Visuaalisuus on tulkittavaa tekstiä".

Valokuvauksessa kehystäminen tarkoittaa yksinkertaisimmillaan tapaa, jolla kuvaaja rajaa valokuvan kameransa etsimessä. Samalla hän päättää, mitä kuva pitää sisällään ja mitä jätetään kehyksen ulkopuolelle. Myös valokuvaajan vakiintuneet työtavat vaikuttavat kehyksen muodostumiseen. Tavoitteena on järjestellä monimutkaisia aiheita ymmärrettäväksi niin katsojalle kuin kuvajournalistille itselleen. (Ali, James & Vultee 2013, 7.)

Tässä tutkielmassa keskityn kuvajournalististen representaatioiden sisältöön eli siihen, millaisia merkityksiä valokuvista löytyy. Tarkastelen valokuvia teemoittelemalla niitä kehysanalyysin avulla kysymällä esimerkiksi, ketä kuvissa näkyy ja mitä ihmiset tekevät.

Baldwin Van Gorpin mukaan (2007, 64-65) yksi kehysanalyysin tärkeimmistä työvaiheista on aineiston jakaminen kehysryhmiin. Jaottelen valokuvat kehysryhmiin sen mukaan, mitkä merkitykset ovat kuvassa hallitsevia. Lisäksi analyysiin vaikuttavat Entmanin [1993] neljä kehystämisen toimintoa: ongelman määrittely, syy, moraaliset päätelmät ja ratkaisuehdotus.

Seuraavaksi esittelen reportaasista löytämäni kehysryhmät sekä perustelen tekemiäni ryhmittelyvalintoja analysoimalla esimerkkikuvia jokaisesta kehysmallista. Kuvia tutkimalla löysin niistä jokaisesta ensisijaisen kehysten valokuvan ja kuvatekstin ilmeisimmän merkityksen perusteella. Osassa kuvista oli tulkittavissa myös toissijainen kehys eli valokuva saattaa ryhmittyä merkitystensä perusteella myös toiseen kehysmalliin.

5.1. Perinne-kehys

Perinne-kehysten kuvissa ihmiset esimerkiksi valmistelevat juhlailallista, teurastavat vuotta rituaalia varten tai kantavat oksia ja eläimennahkoja paikoilleen. Silvottujen tyttöjen juhlistaminen on yksi yhteisöllisen painostuksen muoto perinteen säilyttämiseksi (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 92). Silpomiseen sekä sitä edeltävään hiusten ja kulmakarvojen ajeluun käytettäviä välineitä, partateriä ja maitoa, esitellään kahdessa kuvassa. Maasai-heimon perinteet korostuvat monissa kuvissa, ja reportaasi esittää silpomisen kulttuurisena ja rituaalisena, jopa arkipäiväisenä tapahtumana.

Perhesiteet ja kylän yhteisöllisyys ovat tärkeitä aiheita läpi koko kuvasarjan. Erityisesti perhesiteitä korostavat kuvat jäisivät osittain merkitykseltään epämääräisiksi, jos ihmisten välisiä perhesuhteita ei olisi selvennetty kuvatekstien avulla. Esineet, kuten esimerkiksi partaterä, antavat merkityksiä myös ilman kuvatekstiä. Perinteiden vaaliminen, perheen kunnia ja kulttuurinen ryhmäidentiteetti ovat suurimpia syitä, joiden takia vanhemmat antavat lapsensa silvottaviksi (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 92).

KUVA 1. Isinan äiti esittelee ympärileikkauksessa käytettävää välinettä (visura.co/meeri/stories/taken-2).

Denotaation tasolla näemme kuvassa 1 naishenkilön pitelemässä partaveitsen terää avoimella kämmenellään. Kuvan 1 kaksi keskeisintä merkkiä ovat siis partaterä ja vanhemman, mahdollisesti ympärileikkauksen suorittavan naisen käsi. Kämmenen ihon uurteet ja rypyt erottuvat selkeästi. Alisteisia merkkejä ovat taustalla näkyvät vaatteet ja rannekoru. Kuva 1 on rajattu tiukasti ja tausta on sumennettu. Kuten kaikki reportaasin kuvat, tämäkin on mustavalkoinen.

Seuraavaksi havainnoin kuvan 1 toissijaisia merkityksiä eli konnotaation tasoa. Partaterä tuo monille mieleen kivun ja haavoittamisen – sillä voidaan vahingossa tai itsetuhoisessa tarkoituksessa viiltää haava. Kun partaterä yhdistetään merkkinä tummaihoisen naisen kämmeneen ja afrikkalaisen vaatetuksen merkkeihin, ne konnotoivat vahvasti tyttöjen ympärileikkausta. Kämmenen rypyt ja uurteet voivat olla ikääntymisen ja raskaan, fyysisen työn merkki. Iäkkäämpi naishenkilö edustaa yleensä lempeyttä ja viisautta. Kyseessä olevan heimon kulttuuripiirissä partaterä ja iäkäs nainen yhdessä tukevat ja uusintavat myyttiä perinteiden kunnioittamisesta, viisaudesta, siveellisyydestä, sosiaalisista normeista ja uskonnosta.

Mustavalkoinen väri on tietoisesti valittu tyyli. Sumennettu tausta nostaa käden ja partaterän näkyville niin, että siitä on vaikea enää katsoa pois. Likatahtrat partaterässä ja naisen sormissa korostavat silpomisen epähygieenisyyttä ja nostavat esiin huolen uhrille koituvista terveyshaitoista.

Partaterä on tarkoitettu miesten parranajoon. Tässä yhteydessä terä on kuitenkin ympärileikkauksen symboli. Se on myös rituaalin konkreettisen toteuttamisen väline. Paradoksaalista on se, että miehille tarkoitettua arkipäiväistä hyödykettä käytetään tyttöjen seksuaalisen identiteetin tuhoamiseen.

KUVA 2. *Kylän naiset kuorivat perunoita juhlaillallista varten (visura.co/meeri/stories/taken-2).*

Kuvassa 2 kylän naiset kuorivat perunoita juhlaillallista varten. Yhteisöllisyys, perinteet ja arkiset toimet tuovat kuvaan harmoniaa, ja useat erilaiset katseiden suunnat tekevät kuvasta tapahtumarikkaan. Huomio kiinnittyy erityisesti vasemmassa alakulmassa olevan lapsen katseeseen, joka ohjaa katsojan lopulta etualalla olevaan veitseen. Konnotaation eli syvempien merkitysten tasolla katsoja saattaa yhdistää kuvassa näkyvät useat veitset ja perunoiden kuorimisen uhkaaviksi ja silpomista ennakoiviksi merkeiksi.

5.2. Uhri-kehys

Uhri-kehys on vahvasti läsnä tyttöjen henkilökuissa ennen ja jälkeen silpomisen sekä toimenpiteen aikana otetuissa kuvissa. Valokuvat silpomisesta ovat brutaaleja ja väkivaltaisia. Ne luovat jyrkän kontrastin perinne-kehysten kuville.

Tyttöjen sukuelinten silpominen on ollut laitonta Keniassa vuodesta 2001 (Helsingin Sanomat 05.01.2014). Kuvissa näkyvät sisarpuolet ovat väkivaltarikoksen uhreja, ja Koutaniemi käsittelee tätä näkökulmaa kärsimyksen kuvien kautta. Tytöt ovat täysin tunnistettavia kaikista kuvista, mutta tyttöjen ja heidän perheenjäsentensä nimet on muutettu ja kylän tarkka sijainti on jätetty kertomatta. Tyttöjen sukuelimet ovat osittain näkyvillä kahdessa valokuvassa, vaikka Koutaniemi oli sopinut vanhempien kanssa, ettei sukupuolielimiä kuvattaisi (Helsingin Sanomat 05.01.2014).

KUVA 3. *Isina huutaa ruumiillisesta kivusta (visura.co/meeri/stories/taken-2).*

Kuvan 3 denotaatio muodostuu joukosta naisia, jotka pitelevät ympärileikattavaa tyttöä aloillaan hämärässä huoneessa. Ainoa valonlähde on pieni jalkalamppu. Kuvaustilanne ei ollut harkitusti lavastettu, ja tytön ilmeet olivat todennäköisesti refleksinomaisia eivätkä harkittuja. Kuvassa 3 näkyvät ilmeet ja eleet ovat luonnollisia eivätkä keinotekoisia. Näin ollen ne voidaan käsittää myös tapahtuman

ja siihen kuuluvien tunteiden indekseinä. Koutaniemen valitsema kuvakulma, tarkennus ja rajaus ovat valokuvaajan käyttämiä keinoja halutun näkökulman rakentamiseen.

Tytön katse porautuu suoraan katsojaan. Hänen kasvonsa ja vartalonsa ovat ainoa selkeästi erottuva osa koko kuvassa. Ympäri kumartuneet naiset ovat sumeita ja kasvottomia, pelkoa herättäviä hahmoja. Asetelma on kuin metafora uhrilampaasta. Tyttö, ensisijainen subjekti, on sidottu paikoilleen kuin eläin. Valaistut kasvot ja lapsen ilmiselvä hätä rakentavat mielikuvan viattomasta uhrista. Näiden assosiaatioiden avulla uhrilampaan eli toissijaisen subjektin ominaisuudet siirtyvät tyttöön ja muodostavat metaforan.

KUVA 4. Eläinsuoja hetki ympärileikkauksen jälkeen (visura.co/meeri/stories/taken-2).

Kuvassa 4 on tyhjä eläinsuoja, jossa ympärileikkaus on tehty. Majasta ovat näkyvissä ainoastaan maalattia, puiset seinät, verinen kohta maassa sekä puiden varsista rakennettu pylväs. Veri on paikalla tapahtuneen silpomisen indeksi. Keskellä huonetta seisova paalu yhdessä maassa olevan veritahrin kanssa konnotoi tunnetta siitä, että paikalla on tapahtunut jotakin väkivaltaista ja paha.

Laajakulmaisella objektiivilla otettu valokuva ilmentää katsojalle kuvassa 3 abstraktiksi ja hämäräksi jääneen tapahtumapaikan. Oikeasta ylänurkasta suodattuva valo paljastaa rikospaikan, kauhun näyttämön. Huoneen tyhjyys kuvastaa tapahtuman päättymistä ja lopullisuutta. Nurkkiin jäänyt hämärä konnotti katsojalle mahdollisesti läpitunkematonta pimeyttä jättäen kuvaan kuoleman ja pelon tunteen.

5.3. Patriarkaatti-kehys

Patriarkaatti (*patriarchy*) tarkoittaa yhteiskuntaa tai hallitusta, jossa miehet ovat vallassa ja naiset ovat suurimmaksi osaksi vallan ulkopuolella. Se voi myös tarkoittaa yhteiskunnallista järjestelmää, jossa isä tai vanhin miespuolinen henkilö on perheen pää ja valta periytyy miessukulinjan perusteella (mot-kielikone-fi.libproxy.tuni.fi/mot/uta/netmot.exe).

Myytit ovat jossain vaiheessa historiaa hallitsevassa asemassa olleen yhteiskuntaluokan tuotetta (Fiske, 1992, 117). Myyttien tarkoituksena on esittää luonnollisena asiana se, että naiset ja tytöt ovat miespuolisten sukulaistensa tai aviomiehensä omaisuutta ja että heidän seksuaalinen identiteettinsä on jotakin paha ja likaista. Tämänkaltaiset sosiaaliset normit ovat tietenkin palvelleet yhteiskunnan vallanpitäjiä, eli miehiä.

Vaikka naiset ovat useissa kuvissa aktiivisina toimijoina ja yhteisön jäseninä, patriarkaatti-kehys nostaa esiin taustalla vaikuttavat maskuliiniset valtarakenteet. Esimerkiksi tyttöjen isä Lemaron on esillä useissa kuvissa, ja hänen vaikutusvaltansa korostuu kuvatekstien antaman tiedon pohjalta. Kiinnostava piirre patriarkaatti-kehyksessä olivat kuvat Isinan ja Nasirianin kahdesta veljestä, jotka ympärileikattaisiin samassa juhlassa tyttöjen kanssa (visura.co/meeri/stories/taken-2). Koutaniemi käsitteli samassa kuvasarjassa myös miesten ympärileikkausta, vaikka toimenpide onkin tekotavaltaan, motiiveiltaan ja seurauksiltaan hyvin erilainen kuin tyttöjen ympärileikkaus.

Lasten isä Lemaron on useiden kuvien keskiössä. Hän on vanha ja arvovaltainen yhteisönsä jäsen ja kiistaton perheen johtaja, jonka mielestä ympärileikkaus on välttämätön siirtymäriitti lapsuudesta aikuisuuteen (Helsingin Sanomat 09.10.2016). Miesten haluttomuus mennä naimisiin ympärileikkaamattomien naisten kanssa on yksi silpomisen taustalla olevista syistä (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 94). Nasirian ja Isina naitettiin heti silpomisen jälkeen isänsä ystäville, jotka olivat paljon tyttöjä vanhempia miehiä (Helsingin Sanomat 09.10.2016).

KUVA 5. Lemaron pyytää poikaansa Simeliä odottamaan ja pysäyttää hänet vetämällä. (visura.co/meeri/stories/taken-2).

KUVA 6. Isä Lemaron yrittää pysäyttää vaimonsa keskustellakseen (visura.co/meeri/stories/taken-2).

Kuvissa 5 ja 6 tyttöjen isä Lemaron yrittää pysäyttää perheenjäseniään puhuakseen heille, mutta hänen poikansa ja vaimonsa näyttävät jatkavan kulkuaan hänestä välittämättä. Tämä luo patriarkaattia kyseenalaistavia merkityksiä kuvasarjaan: Onko patriarkan valta ja häneen kohdistuva kunnioitus muuttumassa? Samalla kuvat 5 ja 6 konnotoivat myös isän vahvaa otetta perheenjäsenistään. Vaimon ja pojan ilmeistä ja kehonkielestä on luettavissa jännityneisyyttä ja epämukavuutta. Lemaron vaikuttaa molemmissa kuvissa iloiselta. Koutaniemi käsittelee näillä kuvavalinnoilla Lemaronin asemaa ja perheen välisiä suhteita monitulkintaisilla tavoilla.

5.4. Tulevaisuus-kehys

Koutaniemi käsittelee toivoa ja elämän jatkumista kuvasarjan muuten melko synkässä kokonaisuudessa. Tämä kehys oli vaikeampi määritellä pelkän kuvan avulla, ja tulkintaan tarvittiin yleensä tueksi kuvatekstin tarjoama tieto. Termiä *ankkurointi* käytetään kuvaamaan kuvatekstien tehtävää. Sanat auttavat kiinnittämään merkitysten ketjuja paikalleen ja vahvistavat halutun mukaista uloskoodausta. (Fiske 1992, 145.)

Tulevaisuus-kehys jakautuu selvästi kolmeen eri piirteeseen. Ensimmäisestä löytyy merkkejä yhteiskunnallisesta, laajemmasta kontekstista kansainvälisestä ja kansallisesta näkökulmasta. Yhdessä kuvista ihminen kantaa vyössään kuvaa presidentti Obamasta. Kuvateksti kertoo, että monet kyläläiset ihailevat häntä. Kuva antaa mielikuvan siitä, että myös kyseinen kenialaiskylä on yhteydessä laajempaan kansainväliseen yhteisöön.

KUVA 7. "Naiset pettävät aina, joten miesten pitäisi hyväksyä se ja siirtyä eteenpäin" (visura.co/meeri/stories/taken-2).

Kahdessa kuvassa aiheena ovat lehtileikkeet. Toinen niistä on kuva 7, jonka keskiössä on sanomalehden otsikko ”Naiset pettävät aina, joten miesten pitäisi hyväksyä se ja siirtyä eteenpäin”. Kyseinen artikkeli on ympäröity muilla, arkisilla uutisotsikoilla ja kuvilla.

Konnotaatiotasolla kuva nostaa esiin sen, että sukupuolten välinen epätasa-arvo on Keniassa edelleen suurta. Vaikka kyseessä ei tällä kertaa ole kuvateksti, otoksessa näkyvällä tekstillä on kuitenkin selvä tarkoitus ankkuroida koko kuvasarjaa ja tuoda siihen lisää syvyyttä. Teksti liittyy reportaasin aiheeseen, tyttöjen ympärileikkauksen, tehokkaasti laajempaan yhteiskunnalliseen merkitykseen. Se avaa tietynlaisia syy-seuraus-suhteita silpomisperinteen taustalla.

KUVA 8. *Isina sanoo ettei hän pelkää ympärileikkauksen seurauksia (visura.co/meeri/stories/taken-2).*

Toinen piirre on selviytyminen. Kaksi kuvasarjan loppupuolella olevaa kuvaa käsittelee tyttöjen parantumisprosessia ja tulevaisuutta. Toinen kuvista on Nasirianista, joka lepää muutama tunti silpomisen jälkeen. Toinen on kuva 8, henkilökuva Isinasta. Kuvateksti kertoo ettei hän pelkää ympärileikkauksen seurauksia.

Denotaation tasolla kuvassa on tytön sivuprofiili ympärileikkauksen jälkeen. Valokuva on yleisilmeeltään erittäin pelkistetty, mutta pitää sisällään paljon merkityksiä ja tunnelatausta merkityksellistämisen toisella eli konnotaation tasolla. Tytön silmät tuijottavat tyhjyyteen ja kuvastavat mahdollisesti surua sekä kärsimystä. Katsojan silmät liikkuvat vasemmalta oikealle, pimeydestä valoon. Tällä efektillä luodaan ajatus siitä, että tulevaisuus saattaa kääntyä valoisaksi myös kaikista synkimpien kokemusten jälkeen.

KUVA 9. Mejooli ja Jennifer ovat sisaruksia. Jennifer haluaa kampanjoida perinnettä vastaan kotikylässään. Heidän isänsä ei tiedä heidän ajatuksistaan (visura.co/meeri/stories/taken-2).

Kolmas, toivoa herättävä piirre tulevaisuus-kehyksessä tuo sisältöön mahdollisuuden muutokselle. Kahdessa kuvassa esiintyvät Isinan ja Nasirianin sisarukset, jotka kertovat kuvateksteissä vastustavansa silpomisperinnettä. Veli Mejooli kertoo haluavansa mennä naimisiin rakkaudesta, eikä häntä haittaa vaikka tuleva vaimo ei olisi ympärileikattu (visura.co/meeri/stories/taken-2). Sisko Jennifer on sisaruksista ainut, joka on päässyt opiskelemaan. Jennifer on ympärileikattu nuorempana, mutta nykyään hän vastustaa silpomista ja aikoo tulevaisuudessa saada kyläyhteisönsä luopumaan perinteestä. (Helsingin Sanomat 05.01.2014.)

Kuvan 9 merkityksiä tarkastellessa erityisesti sisarusten erilainen vaatetus kiinnittää huomion. Mejoolin perinteinen maasai-asu luo vastakohtan Jenniferin modernin kaupunkilaisnaisen vaatteille. Vaikka sisarusten vaatetus asettaa heidät vastakohtiksi toisilleen, he ovat kuvassa 9 hyvin lähekkäin ja Mejoolin hellästä katseesta päätellen myös muutenkin läheisiä toisilleen, ehkä jaetun mielipiteen ja yhteisen salaisuuden vuoksi. Vaikka molempien ilmeet ovat huolestuneet, he katsovat yhdessä valoa kohti, joka konnotoi toivoa, muutosta ja uutta alkua.

6. TULOKSET

Kehysanalyysin avulla valokuvista oli mahdollista löytää neljä hallitsevaa kehystä eli tapaa merkityksellistää silpomista. Nimesin kehukset 1) *perinne-*, 2) *uhri-*, 3) *patriarkaatti-*, ja 4) *tulevaisuus-kehyksiksi*. Taulukko 1 havainnollistaa valokuvien jakautumisen nimettyihin kehysryhmiin.

Taulukko 1. Ensisijaiset ja toissijaiset kehukset reportaasin valokuvissa (n=35).

	Perinne	Uhri	Patriarkaatti	Tulevaisuus	Muu
Ensisijainen kehys	10	8	10	5	2
Toissijainen kehys	13	7	0	4	0
Yhteensä	23	15	10	9	2

Perinne-kehys oli reportaasin useimmin toistuva kehys. Se oli ensisijaisena kehystenä 10 valokuvassa ja toissijaisen kehystenä 13 valokuvassa. Uhri-kehys esiintyy aineistossa yhteensä 15 kertaa, 8 kertaa ensisijaisena kehystenä ja 7 kertaa toissijaisena kehystenä. tulokseen Patriarkaatti-kehys on myös vahvasti esillä kuvasarjassa: se on 10 valokuvan ensisijainen kehys. Tulevaisuus-kehys oli esillä kuvasarjassa hieman heikommin kuin muut kehukset. Se esiintyi ensisijaisena kehystenä viidessä kuvassa ja toissijaisena kehystenä neljässä.

Kehysanalyysin avulla aineistosta on havaittavissa Koutaniemen valokuvan keinoilla luomia merkityksiä ja näkökulmia tyttöjen sukuelinten silpomisesta. Kuvat oli melko helppoa jakaa neljään kehysryhmään niiden ensisijaisten ja toissijaisten merkitystensä perusteella. Lisäksi pystyn analyysin kautta selvittämään Entmanin neljä kehystämisen toimintoa: ongelman määrittelyn, syyn, moraaliset päätelmät ja ratkaisuehdotuksen (Entman [1993]; Horsti 2005, 71; Kangas 2016, 212; Karvonen 2000, 82).

Kuvasarjasta löydettyjen kehysryhmien perusteella ongelmaksi määrittyy väkivaltainen perinne, joka rikkoo lapsen oikeuksia ja ylläpitää sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Perinne- ja patriarkaatti-kehukset käsittelevät syitä ongelman taustalla: kulttuurisia normeja ja patriarkaalista yhteiskuntajärjestystä. Moraalisia päätelmiä löytyy kaikista neljästä kehysmallista. Tulevaisuus-kehysten avulla Koutaniemi esittelee ratkaisuehdotuksen: muutos lähtee liikkeelle koulutuksesta sekä uudesta, valveutuneesta sukupolvesta, joka ajaa muutosta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Valokuvat ovat kuvaajan valintojen tulosta ja niillä on selkeä tavoite: silpomisen dokumentointi ja julkisen keskustelun herättäminen aiheesta.

Representaation refleksiivisestä näkökulmasta Koutaniemen kuvasarja on todellisuuden heijastuma, mutta myös tekijän valintojen ja motiivien rakentama kuva todellisuudesta. Intentionaalisen lähestymistavan avulla voidaan tarkastella Koutaniemen roolia valokuvaajana ja hänen työnsä taustalla vaikuttavia motiiveja.

Koutaniemen tavoitteena on saavuttaa kuvareportaasilla positiivista yhteiskunnallista muutosta ja nostaa aihe maailman tietoisuuteen median avulla. Toisaalta taustalla vaikuttavat myös hänen omat ammatilliset tavoitteensa. Reportaasi voitti useita suomalaisia ja kansainvälisiä palkintoja, jotka varmasti toivat Koutaniemelle statusarvoa kuvajournalistina ja tekivät hänestä kuuluisan omalla alallaan.

Edellisissä kappaleissa olen kehysanalyysin avulla etsinyt ja löytänyt vastauksia myös representaation konstruktivistisesta näkökulmasta: millaista todellisuutta valokuva tuottaa ja millaisilla keinoilla. Representaatioon liittyviä valta-asetelmia on myös syytä pohtia tässä analyysissä. Koutaniemen lisäksi kuvia julkaisseiden

sanomalehtien vastaavat työntekijät ovat olleet määrittelemässä, mitä esitetään. Esittämisen välineet ovat siis olleet kaikkien edellä mainittujen tekijöiden hallussa.

Kuvauksen kohteet ovat jonkin verran pystyneet vaikuttamaan omaan näkyvyyteensä, koska kuvauksen tarkoitus on kerrottu ainakin tytöille ja heidän vanhemmilleen, ja vanhempien suostumus on saatu sekä suullisena että kirjallisena. Vanhempien kanssa sovittiin, että tyttöjen oikeita nimiä tai kylän tarkkaa sijaintia ei kerrottaisi, tyttöjen sukuelimiä ei kuvattaisi, eikä kuvia julkaistaisi kenialaismedioissa (Helsingin Sanomat 05.01.2014). Kaksi ensimmäistä kohtaa toteutuivat, mutta tyttöjen sukuelimet ovat osittain nähtävissä. Kuvat julkaistiin useiden medioiden toimesta myös lehtien verkkoversioissa eli kuvat ovat saattaneet levitä myös kenialaisen yleisön keskuuteen. Yleisön tapa tulkita kuvien ja tekstien merkityksiä on myös kulttuuri- ja henkilösidonnaista, eivätkä kuvattavat pysty vaikuttamaan siihen, miten muut ihmiset näkevät heidät näiden valokuvien välityksellä.

Tyttöjen sukuelinten silpominen rikkoo useita YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen kohtia (unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennetty). Lapsella on oikeus elämään, ja kaikissa lasta koskevissa päätöksissä on harkittava lapsen etua. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä itseensä liittyvissä asioissa. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, ja hänellä on oikeus elää mahdollisimman terveenä. Paradoksaalisesti myös Koutaniemi rikkoo lapsen oikeuksia: lapsella on oikeus yksityisyyteen ja kotirauhaan eikä hänen kunniaansa tai mainettaan saa halventaa. Hän ei myöskään aktiivisesti pyrkinyt suojelemaan lapsia väkivallalta.

Suomen Unicef ry:n antamia eettisiä ohjeita lapsista raportointiin on rikottu reportaasissa useilla eri tavoilla (unicef.fi/tiedotus/eettiset-ohjeet-lapsista-raportointiin). Lasta ei esimerkiksi saisi tunnistaa kuvista, jos hän on seksuaalisen väkivallan uhri. Ympärileikkaus on Isinan ja Nasirianin yhteisössä arvostettu perinne, eikä heitä leimata tai halvenneta asian suhteen, päin vastoin heidän statuksensa nousee. Kuvat saattavat kuitenkin muun maailman katseen alla asettaa heidät nöyryyttävään asemaan. Vanhemmat eivät halunneet kuvia julkaistavan kenialaisissa medioissa, mutta ymmärsivätkö he täysin että kuvat saattavat internetin ja sosiaalisen median kautta levitä myös heidän kotimaahansa?

7. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tyttöjen sukuelinten silpominen on ollut viime aikoina esillä Suomessa niin mediassa kuin yhteiskunnallisessa päätöksenteossakin. Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa naisten ja tyttöjen ympärileikkausta ei ole kielletty erillislailla. Silpominen on Suomessa rikoslain vastaista, mutta erillislaki kattaisi myös ulkomailla tehdyt silpomiset ja antaisi selkeän viestin siitä, että käytäntöä ei hyväksytä Suomessa. Arviolta noin 650-3000 Suomessa elävää tyttöä on vaarassa joutua silpomisen uhriksi. Erillislakia vaativa aloite keräsi 61 266 kannatusilmoitusta kansalaisaloite.fi -sivustolla ja se lähetettiin eduskunnan käsiteltäväksi 3.6.2019. (kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3056; worldvision.fi/me-ja-tyomme/uutiset-ja-media/tiedotteet/silpomisen-vastainen-tyo-etenee-vauhdilla-somaliassa.)

Aihe on ajankohtainen myös kansainvälisen politiikan tasolla. Yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista on saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen asemaa maailmassa. Yksi tavoitteen keskisimmistä aiheista on lopettaa tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen koko maailmassa vuoteen 2030 mennessä (United Nations 2015, 18).

Silpomiseen liittyy monia terveyshaittoja, joiden lisäksi käytäntö vahvistaa sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Yhteisöissä tehtävän tiedotustyön, tyttöjen kouluttamisen, sosiaalisten normien murtamisen ja valtiotason lainvalvonnan avulla ympärileikkausten määrä on saatu laskemaan. Medialla on ollut suuri rooli silpomisenvastaisessa työssä. Suomen Unicef ry:n mukaan vuosina 2008-2013 lähes 10 000 yhteisöä 15 eri maassa luopui tyttöjen ympärileikkauksesta. (Hrvatina ja Šćepanović 2018, 91-92; unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttojen-ymparileikkaus.)

Koutaniemen kuvareportaasi kertoo sukupuolittuneesta väkivallasta, ja se sopii tietyiltä osin Kozolin (2008, 70-72) esittämiin aiheen tyypillisiin piirteisiin: kuvista ovat tulkittavissa kolmannen maailman kaaos ja alkukantaisuus sekä väkivaltainen misogyniä. Kuvat rakentavat käsitystä länsimaisen moraalin paremmuudesta ja maasaiheimon toiseudesta (Ali, James & Vultee 2013, 22). Vaikka Koutaniemi kannattaa kuvareportaasinsa kautta yleismaailmallisia ihmisoikeuksia, hän ei esitä maasaikylän naisia ja tyttöjä pelkästään uhreina tai avuntarvitsijoina, vaan myös aktiivisina toimijoina.

Butlerin (2007, 959) valokuvan väkivaltaisuuden teorian mukaan Koutaniemen kuvat jatkavat tyttöihin kohdistunutta väkivaltaa ikuistaen sen koko maailman nähtäväksi. Koutaniemeä on kritisoitu siitä, ettei hän puuttunut tapahtumiin tai yrittänyt estää tyttöjen silpomista. Koutaniemi on Ylelle antamassaan haastattelussa sanonut, ettei hänen väliintulollaan olisi ollut merkitystä (Yle 07.02.2014). Silpominen olisi tehty siitä huolimatta ennemmin tai myöhemmin. Kuvien avulla hän pystyi aiheuttamaan kollektiivista, yhteiskunnallista liikehdintää ja jopa toimintaa yleisössä, mikä on Reinhardtin (2012, 34) ja Möllerin (2009, 783) mukaan dokumentaarisen valokuvan tarkoitus. Jos kuvia ei olisi koskaan otettu ja julkaistu, Isinan ja Nasirianin sekä muiden silpomisen uhrien tarinat saattaisivat jäädä julkisen keskustelun ulkopuolelle.

Taken jatkaa kirjallisuuskatsauksessa esittelemääni historiallista linjaa lapsista kärsimyksen kuvissa. Kuvasarjassa näkyy selvästi riistetyn lapsuuden narratiivi, jolla pyritään vetoamaan katsojan tunteisiin (Wells 2007, 63). Toisin kuin perinteinen humanitaarinen valokuva, Koutaniemen kuvareportaasi pyrkii avaamaan lapsiin kohdistuvan väkivallan laajempia yhteiskunnallisia taustoja perinne-, patriarkaatti- ja tulevaisuus-kehityksen avulla. Isina ja Nasirian kuvattiin osittain aktiivisina toimijoina, mutta heidät esitettiin myös passiivisina uhreina. Kuvasarja antaa myös viittauksia siihen, että maasaiden moniavioinen perhemuoto ja kyläyhteisö olisi lapsille turvaton ympäristö. Kuten Vasadava (2012, 12-13) on todennut tutkimuksessaan, tällainen arvottaminen länsimaalaisen ydinperheen mallin paremmuuden kautta on tyypillistä humanitaariselle valokuvaukselle.

Paikalliselle yhteisölle kuvat edustavat esimerkiksi yhteisöllisyyttä, perinteitä, aikuistumista, uhrautumista ja puhdistumista. Kuvasarjalla saattaa siis olla

erilaisessa kulttuuritaustassa täysin päinvastaisia merkityksiä. Ympärileikkauksen kulttuuriset ja yhteiskunnalliset taustatekijät on otettava huomioon aihetta käsiteltäessä ja valokuvattaessa. Auttaako silpomisen esiin nostaminen länsimaisessa mediassa varsinaiseen ongelmaan eli paikallisten perinteiden, asenteiden ja uskomusten muuttamiseen? Järjenvastaiset ja vahingolliset kauneushanteet tai muut vastaavat kulttuuriset tavat eivät ole vieraita tai uusia ilmiöitä länsimaissaakaan.

Koutaniemen kuvasarja edustaa kannanotollaan länsimaista, feminististä aktivismia. Länsimaisen feminismin tapaa tuomita naisten ja tyttöjen ympärileikkaukset on kritisoitu imperialismista, ylimielisyydestä ja rasistisuudesta. Ympärileikkauksien ottamista ja julkaisemista pidetään afrikkalaisten feministien keskuudessa tirkistelynä ja naiskehon esineellistämisenä. (Nnaemeka 2005, 30-33.)

Suomalaisen median ja yleisön tulkinta kuvista oli negatiivinen (Yle 07.02.2014). Reportaasi herätti paljon keskustelua ympärileikkauksista ja niiden lopettamisesta, kuten sen alkuperäinen tarkoitus oli, mutta myös huolen kuvissa näkyvien tyttöjen yksityisyydestä ja turvallisuudesta. Lapsen oikeuksien ja hyvän journalistisen tavan näkökulmasta kuvasarjassa oli useita ongelmakohtia. Vaikuttaa siltä, että tyttöjen ihmisarvoa ja hyvinvointia ei ollut otettu täysin huomioon. On syytä pohtia, olisiko Koutaniemi kuvannut suomalaislapsiin kohdistunutta väkivaltaa samalla tavoin ja miten suomalainen yleisö olisi suhtautunut näihin kuviin. Kuten aiemmassa tutkimuksessa on todettu (Ali, James & Vultee 2013, 6-7; Dean 2003, 89-90; Wells 2007, 67-68.), kaukana tapahtuvaa väkivaltaa kuvataan eri tavalla ja kevyemmin perusteiden kuin lähellä olevaa kärsimystä.

Koutaniemen kuvausprojektin tavoite on saada tyttöjen ympärileikkaukset loppumaan. Tämä näkökulma on myös selkeästi nähtävissä läpi koko kuvasarjan. Reportaasissa ei kuitenkaan lyödä lukkoon yhtä ainutta merkityksen näkökulmaa, jossa ympärileikkausta harjoittavat yhteisöt olisivat läpeensä pahoja ja barbaarisia. Useissa valokuvissa on kuvattu seremonian valmistelua, arkisia askareita, joista on selvästi tulkittavissa yhteisöllisyyttä ja ylpeyttä perinteiden vaalimisesta. Koutaniemi on onnistunut rakentamaan aiheesta kauniin ja monimutkaisen tulkinnan, joka

osoittaa ettei käsiteltävä ongelma ole mustavalkoinen tai yksinkertaisesti ratkaistavissa.

Reportaasi pyrkii rikkomaan tyttöjen ympärileikkaukseen liittyviä myyttejä ja nostamaan aiheen esiin myös Suomessa ja muissa länsimaissa, joissa silpominen on saattanut tuntua kaukaiselta ja tuntemattomalta asialta. Kuten Koutaniemi sanoi antamassaan haastattelussa: ”Nyt ihmisten on pakko keskustella tästä aamukahvipöydässä” (Yle 07.02.2014). Myös Fiske toteaa (1992, 117-118): myyttien tutkija paljastaa myyttien salatun historian ja siten niiden yhteiskunnallis-poliittisen toiminnan demystifioimalla ne.

Loppupäätelmä on, että valokuvilla on voimaa vaikuttaa julkisen keskustelun suuntaan ja saada aikaan yhteiskunnallista muutosta, mutta erityisesti lasten valokuvaamiseen liittyy paljon eettisiä ongelmakohtia. Valokuvaajan tulee huomioida ettei hän työllään loukkaa kuvattavan ihmisarvoa, vaikka kyseessä olisi yhteiskunnallisesti merkittävä aihe. Kuvajournalistin on muistettava tarkastella tuottamiaan merkityksiä. Hänen on tiedostettava millaista diskurssia, mielikuvia ja todellisuutta valokuvat rakentavat käsillä olevasta tilanteesta ja siihen liittyvistä henkilöistä. Ovatko valokuvaajan motiivit, lähtökohdat ja toteutustavat sellaisia, ettei hän tarpeettomasti halvenna itselleen vieraita kulttuureja tai aseta vaaraan muita ihmisiä?

Jatkotutkimuksen avulla voitaisiin selvittää, kuinka ympärileikatut tytöt ja naiset kokevat tulleen esitetyksi mediassa, ja kuinka he haluaisivat olla näkyvillä. Vai haluaisivatko he olla esillä mediassa lainkaan? Olisi myös tärkeää tutkia laajemmin, kuinka visuaalisia representaatioita käytetään tai voitaisiin käyttää silpomisen vastaisessa työssä. Ihmisoikeusloukkausten ja väkivallan visualisointi mediassa sekä sosiaalisen median alustoilla on ajankohtainen ja monimutkainen aihe, joka tarvitsee selvästi lisää tutkimustietoa eri näkökulmista. Tietoa voisivat hyödyntää niin valokuvaajat kuin kuvien julkaisijat ja katsojat, jotta uhrien ihmisarvoa ja kulttuurista identiteettiä ei loukattaisi uutisarvon tai yhteiskunnallisen merkittävyyden nimissä.

Myös uudenlaisia kuvaamisen tapoja on syytä pohtia silpomista valokuvatessa. Aiempi tutkimus (Ali, James & Vultee 2013; Gianotti 2011; Vasadava 2016) tukee ajatusta siitä, että länsimaisen katseen toiseuttava vaikutus voitaisiin välttää antamalla ympärileikkauksen kanssa elävien naisten ja tyttöjen vaikuttaa siihen, miten heitä esitetään mediassa. Yksi keino voisi olla se, että he esittäisivät omasta näkökulmastaan kokemuksensa, yhteisönsä, kulttuurinsa ja ympärileikkauksensa, esimerkiksi valokuvan keinoin. Väkivallan ja uhriuden sijasta aihetta voidaan käsitellä valokuvissa myös voimauttavilla tavoilla.

8. LÄHTEET

Kirjallisuus ja tieteelliset julkaisut

Ali, Sadaf; James, Debbie & Vultee, Fred. 2013. Strike a Pose: Comparing Associated Press and UNICEF Visual Representations of the Children of Darfur. *African Conflict & Peacebuilding Review*. 3, 1-26.

Butler, Judith. 2007. Torture and the Ethics of Photography. *Environment and Planning D: Society and Space*. 25(6), 951–966. doi.org/10.1068/d2506jb

Dean, Carolyn. 2003. Empathy, Pornography, and Suffering. *Differences*. 14(1), 88–124. doi.org/search.proquest.com/docview/212590952/

Entman, Robert M. 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*. 43(4), 51–58.

Fehrenbach, Heide & Davide Rodogno. 2015. A horrific photo of a drowned Syrian child: Humanitarian photography and NGO media strategies in historical perspective. *International Review of the Red Cross*. 97(900), 1121–1155. doi.org/10.1017/S1816383116000369

Fiske, John. 1992. *Merkkien kieli*. Tampere: Vastapaino.

Gianotti, Edoardo. 2011. Child Labor and Photojournalism. *Human Rights and Media*. 6, 139–160. doi.org/10.1108/S0275-7982(2011)0000006010

Gitlin, Todd. 1980. *The Whole World is Watching. Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley, Los Angeles, Lontoo: University of California Press.

Goffman, Erving. 1986 [1974]. *Frame Analysis: An Essay on the Organisation of Experience*. Boston: Northeastern University Press.

Horsti, Karina. 2005. *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6423-0>

Hrvatin, Ivana & Darija Šćepanović. 2018. Female Genital Mutilation – Recent Literature Review. *Izzivi Prihodnosti*. 3(2), 90–102. <https://doaj.org/article/eb7e0d76af174c28aaafe8b020566b8b>

Kangas, Jarkko. 2016. Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskin visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa. *Media & Viestintä*, 39(4), 209–227. <https://doi.org/10.23983/mv.61407>

Karvonen, Erkki. 2000. Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Media & Viestintä*, 23(2), 78–84.

Kozol, Wendy. 2008. Visual Witnessing and Women's Human Rights. *Peace Review* 20(1), 67–75. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10402650701873759>

Kratochvil, Antonin & Michael Persson. 2001. Photojournalism and Documentary Photography. *Photography and the Written Word*. 55(3), 27–31. <https://niemanreports.org/wp-content/uploads/2014/04/01fall.pdf>

Nnaemeka, Obioma. 2005. African Women, Colonial Discourses, and Imperialist Interventions: Female Circumcision as Impetus. Teoksessa: Obioma Nnaemeka (toim.) *Female Circumcision and the Politics of Knowledge: African Women in Imperialist Discourses*. Westport, Conn ja Lontoo: Praeger. 27–46.

Männistö, Anssi. 2010. Lapset viestimien kriisikuvastoissa. Teoksessa: Satu Itkonen & Tiina Salmio (toim.) *Lapset kriisien kuvissa: Media- ja taidekasvatusopas*. Helsinki: Plan Suomi Säätiö. 34–42.

Möller, Frank. 2009. The looking/not looking dilemma. *Review of International Studies*. 35, 781–794. <https://doi.org/10.1017/S0260210509990180>

Nurmi, Hanna & Salmio, Tiina. 2010. Täällä on kaikki romahtanut – lasten oikeudet, kriisit ja median kuvat. Teoksessa: Satu Itkonen & Tiina Salmio (toim.) *Lapset kriisien kuvissa: Media- ja taidekasvatusopas*. Helsinki: Plan Suomi Säätiö. 17–24.

Reinhardt, Mark. 2012. Painful Photographs: From the Ethics of Spectatorship to Visual Politics. Teoksessa: Asbjørn Grønstad & Henrik Gustafsson (toim.) *Ethics and Images of Pain*. New York: Routledge. 33-56.

Seppänen, Janne. 2015. *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuva-analyysille*. Tampere: Vastapaino.

United Nations. 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *The General Assembly*. 70(1).
https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Van Gorp, Baldwin. 2007. The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*. 57(1), 60–78.
<https://doi.org/10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x>

Vasavada, Kinjal. 2016. Then and Now: Evolving Representations of Children in UNICEF Photographs. *Intersect*. 9(3), 1-26.

Wells, Karen. 2007. Narratives of Liberation and Narratives of Innocent Suffering: The Rhetorical Uses of Images of Iraqi Children in the British Press. *Visual Communication* 6(1), 55–71. <https://doi.org/10.1177/1470357207071465>

Aineisto

Koutaniemi, Meeri. *Mitä tapahtui silvotulle tytölle? Meeri Koutaniemi tapasi Keniassa uudelleen tytön, jonka ympärileikkaus kohahdutti toissa vuonna*. Helsingin Sanomat (09.10.2016). <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002924464.html> .
Luettu 09.05.2020.

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Mother of Isina is showing the tool which will be used for the circum-cision*. [Kuva 1]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Women of the village peeling potatoes for the ritual dinner*. [Kuva 2]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Isina screams for her physical pain.* [Kuva 3]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Cowshed just after the circumcision.* [Kuva 4]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Lemaron asks his son Simel to wait and pulls him to stop.* [Kuva 5]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: The father Lemaron is trying to stop his wife for a discussion.* [Kuva 6]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: "Women will always cheat so men should accept and move on".* [Kuva 7]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Isina says she is not afraid of the consequences of the circumcision.* [Kuva 8]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Koutaniemi, M. 2013. *Taken: Mejooli and Jennifer are siblings. Jennifer wants to campaign in her village against the tradition. Their father does not know about their thoughts.* [Kuva 9]. Viitattu 26.04.2020. Haettu osoitteesta: <https://visura.co/meeri/stories/taken-2>

Nousiainen, Anu. *Hetki ennen silpomista – suomalaiskuvaaja todisti kahden tytön ympärileikkausta Keniassa.* Helsingin Sanomat (5.1.2014). <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002700386.html> . Luettu 10.04.2020.

Visura. *Meeri Koutaniemi – Taken.* <https://visura.co/meeri/stories/taken-2> . Luettu 07.05.2020.

Yle. (07.02.2014). *Strada: Meeri Koutaniemen haastattelu ympärileikkauskohun jälkeen.* <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/02/07/strada-meeri-koutaniemen-haastattelu-ymparileikkauskohun-jalkeen> . Luettu 10.04.2020.

Verkkolähteet

Julkisen sanan neuvosto. <https://www.jsn.fi/jsn/jsn/> . Luettu 01.05.2020.

Julkisen sanan neuvosto. *Journalistin ohjeet ja liite*.
http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/ . Luettu 01.05.2020.

Julkisen sanan neuvosto. *Vapauttava 5402/SL/13*.
<http://www.jsn.fi/paatokset/5402-sl-13/?year=2014> . Luettu 07.05.2020.

Kansalaisaloite.fi. (02.04.2018). *Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen*.
<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3056> . Luettu 07.05.2020.

Koutaniemi, Meeri. *Portfolio*. <https://www.meerikoutaniemi.com/> . Luettu 10.04.2020.

Oxford University Press. *MOT Oxford Dictionary of English*. <https://mot-kielikone-fi.libproxy.tuni.fi/mot/uta/netmot.exe> . Luettu 09.05.2020.

Sinclair, Stephanie. *Portfolio: Female Circumcision FGM*. <https://stephaniesinclair.photoshelter.com/gallery/Female-Circumcision-FGM/G0000rijU7yCs3RU/> . Luettu 09.05.2020.

Suomen Unicef ry. *Tyttöjen sukuelinten silpominen*.
<https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/tyttojen-ymparileikkaus/> . Luettu 10.04.2020.

Suomen Unicef ry. *Mikä on lapsen oikeuksien sopimus?*
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/> . Luettu 26.04.2020.

Suomen Unicef ry. *YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista*.
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf . Luettu 26.04.2020.

Suomen Unicef ry. *Eettiset ohjeet lapsista raportointiin*.
<https://www.unicef.fi/tiedotus/eettiset-ohjeet-lapsista-raportointiin/> . Luettu 01.05.2020.

Suomen Unicef ry. *Sopimus lyhennettynä*. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-lyhennettyna/> . Luettu 10.05.2020.

The Pulitzer Prizes. *The 1996 Pulitzer Prize Winner in Feature Photography*. <https://www.pulitzer.org/winners/stephanie-welsh> . Luettu 24.04.2020.

The World Press Photo Foundation. <https://www.worldpressphoto.org/collection> . Luettu 23.04.2020.

Time 100 Photos. *The Most Influential Images of All Time: The Terror of War*. <http://100photos.time.com/photos/nick-ut-terror-war> . Luettu 24.04.2020.

World Vision. (03.02.2020). *Silpomisen vastainen työ etenee vauhdilla Somaliassa*. <https://www.worldvision.fi/me-ja-tyomme/uutiset-ja-media/tiedotteet/silpomisen-vastainen-tyo-etenee-vauhdilla-somaliassa> . Luettu 07.05.2020.